

KS. ZBIGNIEW GŁOWACKI

KATECHISTA, KATECHETA CZY MISTAGOG LITURGICZNY?
PERSPEKTYWA TEOLOGICZNA LISTU APOSTOLSKIEGO
ANTIQUUM MINISTERIUM

CATECHIST, RELIGIOUS TEACHER OR LITURGICAL MYSTAGOGUE?
A THEOLOGICAL PERSPECTIVE ON THE APOSTOLIC EXHORTATION
ANTIQUUM MINISTERIUM

Abstract. The introduction of the new catechetical ministry has raised many questions in the Church about its identity. In the Church in Poland it has also raised problems of terminology. The article deals with the problem of the theological understanding of the ministry of the catechist in the light of the Apostolic Letter *Antiquum Ministerium*. The starting point is an analysis of this document. On this basis, the essential elements of the ministry introduced are indicated, which is not limited to the intellectual transmission of the faith, but refers to the totality of Christian life. The ministry of the catechist in relation to the liturgy is also presented. Although the Letter does not specify the specific tasks of the catechist, it provides a key to understanding this ministry. Since it is existential in nature, it should be carried out as the primary form of transmitting the faith in Christian initiation. The second place where it should be carried out is in the permanent catechesis of the parish. A special place for the catechist is the preparation for the sacraments, which should be carried out according to the mystagogical method.

Key words: catechesis; liturgy; mistagogy; Christian initiation; *Antiquum Ministerium*

WSTĘP

Listem apostolskim *Antiquum ministerium*, opublikowanym dnia 10 maja 2021, papież Franciszek wprowadził w Kościele nową posługę. Jej praktyczną realizacją jest nauczanie katechezy. Obok akolitatu i lektoratu pojawił się

Ks. dr ZBIGNIEW GŁOWACKI – Katedra Teologii Liturgii, Instytut Nauk Teologicznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: Cmentarna 3A, 24-173 Markuszów; e-mail: zbigniew.glowacki@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2350-2946>.

Artykuły są objęte licencją Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC-ND 4.0)

w Kościele trzeci *munus*, którego ustanowienie zwraca uwagę na miejsce i rolę katechezy w Kościele. W Polsce, po wielu dyskusjach, przyjęto dla niego termin „katechista”. Trzy lata realizacji w Kościele owoców listu Franciszka, jak też wiele pytań rodzących się w ostatnim czasie co do nauczania religii w szkołach, skłaniają do jeszcze jednego spojrzenia na istotę nowego *munus*. Postawione w tytule artykułu pytanie mogłoby sugerować, że problem, jaki został w nim zawarty, jest wyłącznie natury terminologicznej. Nie chodzi tu jednak tylko o samą nazwę, jaka byłaby najbardziej adekwatna dla ministerium wprowadzonego przez papieża. Terminologia w nauce wyraża bowiem samą treść, jaką niesie za sobą dane określenie. Z konkretnym nazewnictwem nowej posługi wiąże się zatem jej teologiczne rozumienie. Problem badawczy artykułu zawiera się więc najpierw w pytaniu o odpowiednią dla posługi terminologię, a w konsekwencji o tożsamość tego, który ją przyjmuje. Odpowiedź na tak postawiony problem będzie wymagała przedstawienia zakresu zadań, które mają być przeznaczone czy zlecone do wykonywania w Kościele na podstawie dokumentu Franciszka. To one bowiem są konkretnym wykonywaniem powołania do posługi katechetycznej. Szczegółowym zagadnieniem będzie tutaj także określenie jej związku z liturgią. Trzeba w tym miejscu postawić pytanie o to, w jaki sposób jej wykonywanie ma łączyć się z liturgią i czy to właśnie ona ma być miejscem jej sprawowania.

1. CHARAKTER POSŁUGI W ŚWIETLE LISTU *ANTIQUUM MINISTERIUM*

Podstawowym uzasadnieniem i argumentem uzasadniającym powstanie nowej posługi jest według Franciszka fakt, że od początku istnienia Kościoła jego misja była i nadal jest związana z zadaniem nauczania¹. Papież, podając przykłady z Nowego Testamentu, uzasadnia nie tylko jej historyczne istnienie w Kościele, ale wręcz jej potrzebę. Wyraża ona ścisły związek pomiędzy nauką chrześcijańską jako treścią katechezy a życiem chrześcijańskim. W takim ujęciu nauka przekazana przez nauczanie katechetyczne jest koniecznym warunkiem życia w pełni chrześcijańskiego. Nie chodzi tutaj wyłącznie o wymiar intelektualny wiary, ale o jej praktyczne przełożenie. Nauka otrzymana poprzez katechezę, w jej różnorodnej formie, jest niezbędnym fundamentem

¹ Franciszek, *List apostolski w formie motu proprio Antiquum ministerium*, w którym ustanawia posługę katechisty (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2021), https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html, nr 1.

i elementem życia wiary i stałym elementem egzystencji chrześcijańskiej². W tym kontekście kwestionowanie w dzisiejszych czasach konieczności nauki katechetycznej czy jej weryfikacji jest niezrozumieniem tego podstawowego związku. Historyczność posługi jest bowiem świadectwem teologicznej relacji pomiędzy nauką chrześcijańską a życiem chrześcijanina³.

Ponadto zadanie nauczania, według Franciszka, wpisuje się w różnorodną działalność charyzmatyczną w Kościele⁴. *De facto* nauczanie katechezy jest w nim nie tyle praktycznym zadaniem zleconym przez wspólnotę jednemu z jej przedstawicieli, ale wykonywaniem własnego powołania. Jej źródłem jest więc wcześniejsze rozpoznanie charyzmatu nauczania, który dopiero staje się podstawą i teologicznym mandatem do wykonywania funkcji. Nauczycielem-katechetą, w teologicznym rozumieniu, nie jest więc człowiek mający jedynie prawne upoważnienie do wykonywania tego zadania, ale charyzmatyk, dla którego misja nauczania będzie realizacją jego własnego charyzmatu w Kościele. Ten rodzaj posługiwania trzeba więc już od początków Kościoła traktować, według papieża, jako szczególny rodzaj powołania, którego uzewewnętrznieniem jest ryt ustanowienia. Jak pisze Franciszek:

Postługa katechety posiada dużą wartość powołaniową, która domaga się należytego rozeznania przez biskupa i podkreślenia przez ryt ustanowienia. Postługa ta jest bowiem stałą służbą na rzecz Kościoła lokalnego, według potrzeb duszpasterskich rozeznaczonych przez Ordynariusza miejsca, ale wykonywaną na sposób świecki, zgodnie z samą naturą tejże posługi⁵.

Celem katechezy, a co za tym idzie podstawowym zadaniem katechety, jest budowanie Kościoła. Katecheza nie może być jedynie przekazywaniem samej wiedzy, stąd nie istnieje ona w Kościele odrębnie od innych dziedzin jego życia i misji. Jednocześnie trzeba stwierdzić, że katecheza nie jest jedynym środkiem przekazu treści wiary. Konstytucja o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* ukazuje ten przekaz w trzech powiązanych ze sobą dziedzinach życia Kościoła: nauce, życiu i kulcie: „Kościół w swej nauce, w swym życiu i kulcie uwiecznia i przekazuje wszystkim pokoleniom to wszystko, czym on jest i to

² Jan Szpet, „Wiara jako pierwszorzędny cel katechezy”, *Colloquia Theologica Ottoniana* 1 (2014): 101–117.

³ Stanisław Araszczuk, „Postługa katechisty w dokumentach i praktyce Kościoła. Perspektywa polska”, *Perspectiva* 23, nr 1(44) (2024): 7–8.

⁴ Andrzej Siemieniowski, Mirosław Kiwka, *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne: nowość czy kontynuacja tradycji?* (Poznań: Pallottinum, 2019), 26–54.

⁵ Franciszek, *List apostolski w formie motu proprio Antiquum ministerium*, 8.

wszystko, w co wierzy” (DV 8). Te trzy elementy wyznaczają zatem warunki skutecznego przekazu wiary, który zależny jest od nauki – katechezy, życia – świadectwa, kultu – liturgii. Działalność katechetyczna oderwana od świadectwa i liturgii stanie się więc jedynie przekazem nie tyle nauki, ale wiedzy i ostatecznie nie doprowadzi człowieka do wiary⁶.

Takie właśnie, powiązane z innymi dziedzinami życia Kościoła, wykonywanie posługi katechetycznej prezentuje papież Franciszek. Precyzując zadania dla ustanowionego ministerium, odwołuje się do kolejnych etapów formacji chrześcijańskiej.

Katecheta jest powołany przede wszystkim po to, by wyrazić swoje kompetencje w posłudze duszpasterskiej przekazywania wiary, która rozwija się na różnych swych etapach: od pierwszego głoszenia, które wprowadza w kerygmat, przez nauczanie, które czyni świadomymi nowego życia w Chrystusie i przygotowuje w szczególności do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, aż po formację stałą, która pozwala każdemu ochrzczoneму być zawsze gotowym „do obrony wobec każdego, kto domaga się od was uzasadnienia tej nadziei” (1 P 3, 15)⁷.

Posługa katechety jest więc wykonywana na trzech różnych stopniach życia chrześcijańskiego: ewangelizacyjnej (katecheza kerygmaticzna), katechumenalnej (katecheza inicjacyjna), stałej (katecheza permanentna). Każdy z nich będzie wyznaczał inny charakter jej realizacji, zarówno co do treści, jak i przyjętych metod. W tym samym punkcie Franciszek określa cechy, jakimi ma się charakteryzować katecheta, a raczej drogi, na których ma podjąć powierzone mu zadanie: „Katecheta jest zarazem świadkiem wiary, mistrzem i mistagogiem, towarzyszem i pedagogiem, który naucza w imieniu Kościoła”⁸. Warto zauważyć, że mistagogia jest tutaj umieszczona jako jeden ze środków realizacji posługiwania, nie stanowi zaś jedyne go sposobu jej wykonywania.

Wyznaczenie etapów życia chrześcijańskiego jako miejsc funkcjonowania posługi oraz sposobów jej wypełniania nie precyzuje konkretnych zadań stawianych przed katechetą. O ile, w przypadku akolity i lektora, zadania te zostały bardzo szczegółowo określone, tutaj są one zależne od konkretnej sytuacji Kościoła. Świadczy o tym zakończenie listu, w którym papież zleca ich wyznaczenie episkopatowi:

⁶ Paweł Borto, „Eklezjalny wymiar katechezy”, w: *Katecheza w swoich podstawowych wymiarach* (Kielce: Jedność, 2013), 7–22; Roman Buchta, „Katecheta we wspólnocie Kościoła świadkiem wiary i mistagogiem”, *Roczniki Teologiczne* 69, z. 11 (2022): 77–92.

⁷ Franciszek, *List apostolski w formie motu proprio Antiquum ministerium*, 6.

⁸ Tamże.

Zapraszam, zatem, Konferencje Biskupów do urzeczywistnienia posługi katechety, ustalając konieczną ścieżkę formacyjną oraz kryteria normatywne wymagane do otrzymania tejże posługi, a także znajdując odpowiednie formy służby, jaką podejmą osoby powołane do niej, zgodnie z tym, co zostało wyrażone w niniejszym Liście apostołskim⁹.

Takie rozumienie zadań stawianych przed katechetą pokazuje, że ich wyznacznikiem jest nie tyle jednoznaczne określenie ich przez Kościół, ale przede wszystkim kontekst formacji chrześcijańskiej.

2. INICJACJA CHRZEŚCIJAŃSKA PIERWSZYM MIEJSCEM PEŁNIENIA POSŁUGI

Wobec pozostawienia konferencjom episkopatów poszczególnych krajów określenia zadań katechetów, należy podjąć próbę przybliżenia ich w warunkach polskich. Wydaje się, że pierwszym i najbardziej naturalnym miejscem realizacji zadań katechety jest inicjacja chrześcijańska dorosłych. Katecheza ma tutaj swoje własne miejsce, zarówno w okresie katechumenatu, jak i w okresie mistagogii¹⁰. Nie można jednak rozpatrywać tego zagadnienia w sposób wyłącznie funkcjonalny. Katecheza w procesie inicjacji dorosłych wyznacza bowiem pewien model, który będzie obowiązywał w każdym działaniu o charakterze katechetycznym.

Dotyczy to treści i metodologii katechezy, ale także, co często umyka uwadze teologów, związkowi katechezy z innymi dziedzinami życia Kościoła. Związek ten najczęściej dostrzega się w treściach katechezy. Poszczególne jej wymiary – dogmatyczny, moralny, liturgiczny, eklezjalny czy apostołski – określają konkretne aspekty treściowe katechezy. Nie mniej istotny, jeśli nie ważniejszy, jest dla samej katechezy i wypełniania posługi katechety jej związek z liturgią, a przez nią z życiem chrześcijańskim.

Jeśli można zatem mówić o inicjacji dorosłych jako o modelu przepowiadania katechetycznego, to model ten koniecznie musi uwzględnić tę podwójną relację katechezy. Na pierwszym miejscu trzeba tutaj postawić liturgię jako cel całego procesu wtajemniczenia chrześcijańskiego, którego punktem final-

⁹ Franciszek, 9.

¹⁰ Paweł Mąkosa, „Terminologiczne podstawy katechezy mistagogicznej”, *Roczniki Pastoralno-Katechetyczne* 59/4 (2012): 181–190.

nym są sakramenty chrztu, bierzmowania i Eucharystii. Celem prowadzonej w całości inicjacji chrześcijańskiej katechezy jest sakramentalne urzeczywistnienie wiary właśnie w celebracji chrztu, bierzmowania i Eucharystii¹¹. Ponadto katecheza jest w strukturze doprowadzenia dorosłych do wiary i wprowadzenia ich do Kościoła paralelna z liturgią, jest jedną z dwóch metod, środków czy dróg prowadzenia katechumena do życia w pełni chrześcijańskiego¹². Trzeba też zauważyć, że katecheza inicjacyjna w odniesieniu do liturgii posiada wymiar egzystencjalny. Nie jest ona zatem prostym wyjaśnieniem istniejących w jej obrębie obrzędów w ich teologicznym czy celebracyjnym rozumieniu, ale winna się ona przekładać na jakość życia wierzącego. Wykonywanie posługi katechetycznej ma w przypadku inicjacji chrześcijańskiej dorosłych charakter liturgiczno-egzystencjalny, co stanowi wzór dla każdej formy działalności eklezjalnej katechety.

Inicjacja chrześcijańska prowadzi także do odkrycia charyzmatu nauczania w Kościele i w konsekwencji podjęcia w nim posługi katechety. Tutaj chrześcijańska tożsamość wyraża się w szczególny sposób w byciu katechistą. Można powiedzieć, że jest to specjalny rodzaj nowego ministerium. Jan Paweł II w *Catechesi Tradendae* określa to pojęcie w następujący sposób:

Katecheci działający na terenach misyjnych noszą całkiem odrębną nazwę «katechistów». Urodzeni w rodzinach już chrześcijańskich lub nawróceni kiedyś na wiarę chrześcijańską i wykształceni przez misjonarza lub innego katechistę, przez długie lata poświęcają oni potem swoje życie dzieciom i dorosłym swych krajów (CT 66).

W ten sam sposób podchodzi do tego zagadnienia papież Franciszek w swoim liście:

Również godny pochwały jest ów zastęp tak bardzo zasłużony w dziele misyjnym, mianowicie zastęp katechistów, mężczyzn jak i niewiast, którzy pełni apostołskiego ducha, są dzięki swej wybitnej pracy szczególnie i wręcz nieodzowną pomocą przy rozszerzaniu wiary i Kościoła. W naszych czasach, kiedy odczuwa się brak ka-

¹¹ Stanisław Araszczyk, „Liturgia jako cel i źródło katechezy”, w: *Zbawienie przez miłosierdzie i prawdę. Księga pamiątkowa ku czci J. E. Ks. Bpa Prof. Dra Hab. Ignacego Deca z okazji 65-lecia urodzin, 40-lecia kapłaństwa i 5-lecia sakry biskupiej* (Świdnica: WSD Diecezji Świdnickiej, 2009), 139–149.

¹² Zbigniew Głowacki, „Paralelizm liturgii i katechezy”, *Roczniki Teologiczne* 61, z. 8 (2014): 19–31.

planów do głoszenia Ewangelii tak licznym wiernym i do wykonywania posługi duszpasterskiej, urząd katechistów posiada szczególne znaczenie¹³.

Istotą, w tym szczególnym przypadku, będzie zatem powrót wierzącego z orędziem Ewangelii do środowiska, w którym się wychował, i które traktuje jako własne. Tym, co sprawia, że taki właśnie człowiek będzie pełnił ją w sposób efektywny jest fakt znajomości kulturowej ludzi, do których skierowane jest orędzie Ewangelii. Wyróżnić tutaj trzeba dwa środowiska, w których katechista znajduje miejsce dla swej działalności. Pierwszym z nich są tereny misyjne, w których podejmuje działalność. Drugim jest środowisko ochrzczonych, którzy faktycznie nie otrzymali wiary, zatrzymując się jedynie na samym przyjęciu sakramentów. Sytuacja taka sprawia, że nawet w krajach o charakterze chrześcijańskim trudno znaleźć dzisiaj wspólnoty o jednolitej strukturze co do wiary. Problemem jest tutaj częsty brak doświadczenia wiary przez adresatów głoszenia Ewangelii. Dyrektorium o katechizacji mówi w tym kontekście o trudności w ścisłym rozdzieleniu preewangelizacji, pierwszego głoszenia Ewangelii, katechezy i stałej formacji (por. DOK 56). Stąd katecheza najczęściej kerygmaticzna, głoszona przez ludzi, którzy wyszli z danego środowiska, będzie niczym innym jak pełnieniem posługi katechety na zasadzie katechisty.

3. KATECHEZA CZY NAUKA RELIGII – PARALELIZM LITURGII I KATECHEZY

Trzecią przestrzenią wykonywania nowej posługi jest formacja stała. Dotyczy ona dwóch grup osób. Pierwszą i największą z nich, w warunkach polskich, są dzieci i młodzież szkolna, a drugą są dorośli chrześcijanie. Pierwsza grupa jest nauczana w szkole, jednak zapytać trzeba, czy rzeczywiście można w tym wypadku mówić o katechezie? Dyrektorium Katechetyczne rozróżnia nauczanie religii od katechezy: „Nauczanie religii katolickiej w szkole, odróżnia się od katechezy, a zarazem jest wobec niej komplementarne. Tam, gdzie rozróżnienie to nie jest wyraźne, istnieje zagrożenie, że utracą one swoją tożsamość” (DOK 313). Według tego dokumentu celem katechezy jest „osobiste przyłgnięcie do Chrystusa i dojrzewanie życia chrześcijańskiego”, celem zaś nauczania religii „przekazanie wiedzy o tożsamości chrześcijaństwa i chrześcijańskiego życia”. Najlepszym przykładem rozdźwięku pomiędzy nauczaniem

¹³ Franciszek, *List apostołski w formie motu proprio Antiquum ministerium*, 4.

religii a katechezą jest relacja tej pierwszej do liturgii. O ile w katechumenacie można było mówić o komplementarnym traktowaniu tych dwóch rzeczywistości, o tyle w przypadku tzw. katechezy szkolnej obserwuje się wchłonięcie liturgii przez naukę religii, błędnie nazywaną katechezą. Wyraża się to najczęściej przez przeniesienie niektórych obrzędów, mających swe własne miejsce w liturgii, na teren katechezy. Odwrotnie jest w przypadku katechezy dorosłych. Jej faktyczny brak w życiu parafialnym jest często rekompensowany przez katechezę, która znajduje swoje miejsce w liturgii, czego przykładem mogą być kazania katechizmowe, katecheza w ogłoszeniach, czytanie katechizmu w ramach homilii.

Nowa posługa jest wezwaniem do powrotu do klasycznej katechezy, której miejscem będzie parafia, w której na wzór katechumenatu dwoma równoległymi drogami do wiary będą liturgia i katecheza. Nie jest to bynajmniej żadne *novum* w Kościele, bo już w *Catechesi Tradendae* można było przeczytać, że to

parafia powinna pozostać pierwszoplanowym miejscem katechizacji. Musi ona odnaleźć na nowo swoje powołanie, które każe jej być domem rodzinnym, braterskim i gościnnym, w którym ochrzczeni i bierzmowani uświadamiają sobie, że są ludem Bożym. Tam w jednej czynności liturgicznej łamie się dla nich obficie chleb zdrowej nauki i chleb eucharystyczny (CT 67).

Nie deprecjonuje to w żadnym wypadku klasycznej nauki religii, która, jak zaznacza Dyrektorium Katechetyczne, powinna być komplementarna do katechezy. Posługa katechety, w takim układzie, nie sprzeciwia się nauczaniu religii, ale bazuje na nim, prowadząc do wiary rozumnej.

4. MISTAGOGIA JAKO FORMA KATECHEZY

Szczególnym rodzajem katechezy będzie dla nowej posługi katecheza mistagogiczna. Nie można jej traktować jednak jako jedynej formy katechizacji. Powinna zająć właściwe sobie miejsce odnośnie do sakramentów, nie tylko inicjacji. Jej specyfika wynika z różnicy, jaka zachodzi pomiędzy mistagogią, a pozostałymi formami katechezy. Mając na celu nie tyle przekazanie samej wiedzy, ale teologii znaków liturgicznych wyróżnia się w całości katechezy. Jak pisze A. Żurek:

Mistagogia różni się przede wszystkim od wykładu na temat teologii sakramentów. Jakkolwiek jednak katechezy mistagogiczne skoncentrowane były na obrzę-

dach, to mimo to w żadnym wypadku ich istotą nie jest przekazanie tylko wiedzy na temat rytów i ich znaczenia, ale wzbudzenie wiary w rzeczywistość kryjącą się pod tymi znakami¹⁴.

Wymaga to łączności z liturgią, a co za tym idzie i przestrzeni, która byłaby przestrzenią kościoła, a nie sali szkolnej. Posługa katechety winna łączyć się zatem z powrotem katechezy do jej pierwotnego miejsca, jakim jest parafia. Problem ten, w perspektywie katechetycznej, bardzo dobrze widzi P. Mąkosa, który mistagogię widzi jako formę przygotowania do sakramentów. Jak pisze:

W polskiej rzeczywistości katecheza mistagogiczna natrafi a na szereg trudności związanych z faktem, że próbuje się ją realizować w szkole, która nie jest sprzyjającym środowiskiem dla tego wymiaru formacji chrześcijańskiej¹⁵.

Nowa posługa jest więc szansą na powrót do katechezy mistagogicznej jako przygotowania do sakramentów. Nie chodzi tu bynajmniej o przeniesienie starożytnej praktyki w dzisiejsze czasy, co samego sposobu myślenia. P. Mąkosa dodaje w tym kontekście:

Szeroko rozumiana metoda mistagogii stosowana w starożytności winna stanowić cenny punkt odniesienia dla współczesnej katechezy sakramentalnej. Istotne wydaje się więc dokonanie jej recepcji, niebędące dosłownym przeniesieniem praktyki starożytnej w czasy obecne, ale jej transpozycją uwzględniającą kontekst współczesny. Bardziej niż o dosłowne przejmowanie chodzi o sposób myślenia¹⁶.

Takie ujęcie jest zbieżne z teologią liturgiczną, w której paradygmatem nie tylko samej liturgii, ale całej teologii jest związek trzech elementów: misterium, celebracji i życia chrześcijańskiego, a sama liturgia stanowi syntezę pozostałej działalności Kościoła¹⁷. W takim układzie katechetyczna propozycja Mąkosa brzmi jak żywy postulat teologii liturgicznej odnośnie do katechezy:

wyjaśniane w katechezie wydarzenia zbawcze powinny być osadzone w liturgii i związane z realiami życia indywidualnego i społecznego. Istotna dla mistagogii

¹⁴ Antoni Żurek, *Inicjacja w Kościele starożytnym* (Kraków: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie: Wydawnictwo Naukowe, 2019), 247.

¹⁵ Paweł Mąkosa, *Katecheza młodzieży gimnazjalnej w Polsce: stan aktualny i perspektywy rozwoju* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2009), 469.

¹⁶ Tamże, 473–474.

¹⁷ Bogusław Migut, *Liturgia jako teologia żywa* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2019), 176–196.

linia powiązań: „Biblia – liturgia – życie chrześcijańskie” winna stać się stałym odniesieniem dla katechezy. Postawienie liturgii w centrum, wskazanie na nią jako na klucz interpretacyjny „otwierający” zarówno rozumienie dogmatów, jak i biblijnej historii zbawienia, zasad moralnych, wreszcie samej egzystencji ludzkiej wraz z pytaniami o sens życia wydaje się centralnym postulatem katechezy mistagogicznej¹⁸.

Postulat lubelskiego katechetyka, powrotu do katechezy mistagogicznej, łączy się nie tylko z wieloma głosami tych, którzy mówią o powrocie katechezy do parafii. Problemem jest bowiem nie tyle samo miejsce jej sprawowania, co sam sposób myślenia o katechezie, a co za tym idzie forma mistagogicznego nauczania wiary. W prosty sposób przekłada się to na nową posługę katechety, gdyż to on właśnie jest powołany jako pierwszy do powyższego podejścia do katechezy sakramentalnej. Nie umniejszając wartości katechezy o treści dogmatycznej czy moralnej, trzeba powiedzieć, że mistagogia dla katechety powinna być syntezą wszystkich wymiarów katechezy. Będąc więc powołanym do nauczania wiary w różnych jej aspektach, katecheta w szczególności sposób ma być mistagogiem liturgicznym, wprowadzającym w życie wierzącego liturgię jako jego paradygmat. Dotyczy to zarówno przygotowania do sakramentów, ale także samej metody, stawiającej na powrót liturgię w centrum życia Kościoła i każdego z wierzących.

PODSUMOWANIE

Chociaż list *Antiquum ministerium* papieża Franciszka nie określa precyzyjnie zadań i funkcji nowej posługi, daje jednak do niej klucz interpretacyjny. W nazewnictwie w Polsce przyjęto dla niej niezbyt szczęśliwą nazwę „katechista”. W świetle listu pełniący ją winien raczej zostać nazwanym katechetą, który w szczególnych, misyjnych warunkach staje się katechistą, a wprowadzając w sakramenty – mistagogiem liturgicznym. Co więcej, posługa katechety przywraca właściwe rozumienie katechezy i jej miejsce w Kościele. Dotyczy to zarówno parafii jako miejsca katechezy, jak też odwołania do podstawowego i ponadczasowego modelu katechezy, jaką jest katecheza w inicjacji chrześcijańskiej. W tym kontekście jest także szansą na mistagogiczne wyjaśnienie sakramentów i takie przygotowanie do nich. Nowa posługa przywraca także paralelizm liturgii i katechezy, przyznając każdej z nich

¹⁸ Mąkosa, *Katecheza młodzieży*, 476.

właściwe miejsce. Przede wszystkim jednak, poprzez określenie katechety jako charyzmatyka z własnym powołaniem, papież dowartościowuje rolę katechezy w Kościele. Wskazując zaś na jej starożytność, jasno uzmysławia wierzącym, że jest ona niezbędna dla życia prawdziwie chrześcijańskiego.

BIBLIOGRAFIA

- Araszczyk, Stanisław. „Liturgia jako cel i źródło katechezy”. W: *Zbawienie przez miłosierdzie i prawdę. Księga pamiątkowa ku czci J. E. Ks. Bpa Prof. Dra Hab. Ignacego Deca z okazji 65-lecia urodzin, 40-lecia kapłaństwa i 5-lecia sakry biskupiej*, 139-149. Świdnica: WSD Diecezji Świdnickiej, 2009.
- Araszczyk, Stanisław. „Posługa katechisty w dokumentach i praktyce Kościoła. Perspektywa polska”. *Perspectiva* 23, nr 1(44) (2024): 5-20.
- Borto, Paweł. „Eklezjalny wymiar katechezy”. W: *Katecheza w swoich podstawowych wymiarach*, red. Jarosław Czerkawski, 7-22. Kielce: Jedność, 2013.
- Buchta, Roman. „Katecheta we wspólnocie Kościoła świadkiem wiary i mistagogiem”. *Roczniki Teologiczne* 69, z. 11 (2022): 77-92.
- Franciszek. *List apostolski w formie „motu proprio” papieża Franciszka „Antiquum ministerium”, w którym ustanawia posługę katechisty*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2021. https://www.vatican.va/content/francesco/pl/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20210510_antiquum-ministerium.html.
- Głowacki, Zbigniew. „Paralelizm liturgii i katechezy”. *Roczniki Teologiczne* 61, z. 8 (2014): 19-31.
- Mąkosa, Paweł. *Katecheza młodzieży gimnazjalnej w Polsce: stan aktualny i perspektywy rozwoju*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2009.
- Mąkosa, Paweł. „Terminologiczne podstawy katechezy mistagogicznej”. *Roczniki Pastoralno-Katechetyczne* 4(59) (2012): 181-190.
- Migut, Bogusław. *Liturgia jako teologia żywa*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2019.
- Siemieniowski, Andrzej, Mirosław Kiwka. *Chrześcijańskie ruchy charyzmatyczne: nowość czy kontynuacja tradycji?* Poznań: Pallottinum, 2019.
- Szpet, Jan. „Wiara jako pierwszorzędny cel katechezy”. *Colloquia Theologica Ottoniana*, nr 1 (2014): 101-117.
- Żurek, Antoni. *Inicjacja w Kościele starożytnym*. Kraków: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie Wydawnictwo Naukowe, 2019.

KATECHISTA, KATECHETA CZY MISTAGOG LITURGICZNY? PERSPEKTYWA TEOLOGICZNA LISTU APOSTOLSKIEGO *ANTIQUUM MINISTERIUM*

Streszczenie

Wprowadzenie nowej posługi katechetycznej przyniosło w Kościele wiele pytań o jej tożsamość. W Kościele w Polsce wiązało się ono także z problemami terminologicznymi. Artykuł podejmuje

problem jej teologicznego rozumienia w świetle listu apostolskiego *Antiquum ministerium*. Punktem wyjścia jest analiza tego dokumentu. Na tej podstawie wskazane zostały istotowe elementy wprowadzonego *ministerium*, która nie ogranicza się wyłącznie do intelektualnego przekazu wiary, lecz odnosi się do całości życia chrześcijańskiego. Ukazana została także posługa katechety w relacji do liturgii. Mimo że list nie precyzuje szczegółowych zadań katechety, daje klucz do zrozumienia jego tożsamości. Posługa ta, mając charakter egzystencjalny, powinna być realizowana jako podstawowa forma przekazu wiary w inicjacji chrześcijańskiej. Drugim miejscem jej wykonywania powinna być katecheza stała realizowana w warunkach parafialnych. Szczególną przestrzenią dla katechety jest przygotowanie do sakramentów, które powinno być prowadzone metodą mistagogiczną.

Słowa klucze: katecheza; liturgia; mistagogia; inicjacja chrześcijańska; *Antiquum Ministerium*